

A mezőségi Pusztakamarás Sütő András szülőfaluja. Ezt bizonyára minden erdélyi és nem erdélyi magyar tudhatja, aki találkozott az író műveivel és megérintette azok szellemisége. Arról Sütő András adott hírt többször, hogy Pusztakamaráson nyugszik a 19. századi magyar irodalom méltatlanul elfeledett klasszikusa, az erdélyi magyarság „agybirtokosa”, báró Kemény Zsigmond. Sütő András pedig alig fél évtizede pihen a marosvásárhelyi temetőben, és az ő méltatlan elfelejtése vagy elfeledtetése megkezdődött.

Pusztakamarás: süllyedő sziget a holttengerben?

Jókor jön tehát ez a könyv – a Templomra szállt bánatmadár – Pusztakamarásról, a pusztakamarási magyarokról. Ötletét, tervét még az író dédelgette, köteté érlelése, összeállítása unokaöccsére, a könyvtáros-helytörténész-néprajzos Székely Ferenc marosvásárhelyi Vadason él, Erdőszentgyörgyön munkálkodik, de rendszeresen visszajár gyermek- és ifjúkorának falujába, Pusztakamarásra. Nem ez az első szellemi munkája, Vadasd és környéke népi kultúrájának, történetének bűvárlójaként, népszokások gyűjtőjeként vált ismertté szakmai körökben. És Sütő András-kutatóként is, nagybátyja tágabb családjának tagjaként, annak szellemi közelségéből.

Szamosújvárra látogatott az elmúlt hét végén a balánbányai Botorka Művelődési Egyesület felnőtt tánc csoportja. A Hargita Megye Tanácsa által kezdeményezett Öszretartozunk közösségépítő program keretében szervezett látogatás célja a mezőségi szóránnyal, a Téka Alapítvány Szóránnyprogramjával, tevékenységével való ismerkedés volt. Ugyanakkor a botorkások is bemutatták tevékenységüket, táncaikat.

Szamosújváron járt a Botorka

Mint minden találkozás alkalmával, most is megcsoválhattuk azt az összefogást, akaratot és céltudatosságot, amely a Téka Alapítványt jellemzi – öszszegezte szamosújvári tapasztalatait Mihály Csaba, a Botorka Művelődési Egyesület elnöke.

Mint szerkesztőségünkbe eljuttatott levelében írja. „Székelyföldieként, talán mi, balánbányai magyarok érthetjük meg legjobban tevékenységük fontosságát”. Állítását azzal indokolja, hogy bizonyára az etnikailag vegyes vidéken élő balánbányai magyarok tudják a legjobban, mit jelent a beolvadás, az anyanyelv elvesztésének veszélye, a magyar nyelvű oktatás hiánya.

Szembesülünk mi is ezekkel a problémákkal, de ott a Mezősége sokkal erőteljesebben jelennek meg – fűzi hozzá Mihály Csaba –, ezek ellen küzdenek teljes erővel a Szóránnyoktatási Programjuk segítségével. Mint írja, a program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szóránnyközösség anyanyelven történő oktatását. Ennek köszönhetően az elmúlt 10 év alatt 250 gyerek tanulhatott és tanul magyarul. Felépült két korszerű kollégium, amelyek civilizált életkörülményeket és minőségi oktatást biztosítanak. Stratégiájuk továbbfejlesztése érdekében 2010. szeptember 1-jén elkezdtek a Mezőségi Kemény Zsigmond Szóránnyoktatási Központ felépítését. Az építkezés jól halad, már épülnek az iskola falai, de még sok téglát szükséges a befejezésig.

Öt év kitartó háttérmunkájába telt, míg összeállt a pusztakamarási kötet. Műfaját nehéz lenne meghatározni, mint ahogy nem volt könnyű beskatulyázni az erdélyi irodalom sorsfordító könyvét, az *Anyám könnyű álmot ígért* sem megjelenésekor. Nem szabályos mezőségi falumonográfia, bár annak is megállná a helyét, hiszen alig van falumonográfiánk a közel 300 települést számláló erdélyi Mezőségről, ellentétben a Székelyfölddel, ahol szinte minden településről készült frissiben kisebb-nagyobb könyv. Nem helytörténeti, művelődéstörténeti tanulmánygyűjtemény, bár jól dokumentált, képekkel illusztrált tanulmányok olvashatók benne a falu nevezetességeiről, Pusztakamarás helyneveiről, a báró Kemény és a szövérdi Szász család történetéről, a falu lelkipásztorairól, temetőiről, a zsidó vértanúkról és sok más egyébéről. De nem csupán a pusztakamarási népi kultúra vagy a néprajzi jellegzetességek számbavétele sem, bár kitűnő tanulmány olvasható Faragó József tollából a pusztakamarásiak táncáról, betlehemezési és kántálási szokásáról, amelynek az 1940-es évek közepén a diák Sütő András volt a szervezője. Székely Ferenc írása – mintegy a fél évszázaddal későbbi jelenben – a pusztakamarásiak mai szokásvilágát és interetnikus kapcsolatát tárja az olvasó elé. És nemcsak egyszerű és jeles emberek visszaemlékezéseinek gyűjteménye, bár ezekben olyan népi bölcsék szólalnak meg, mint Székely Gergely (Sütő András anyai nagyapja) a vegyes házasságról, Wass Albert a környékbeli magyar udvarházak, kastélyok lakóinak életéről és erőszakos haláláról, Kemény János a pusztakamarási bárói család különös szokásairól emlékezik.

Mindezek mellett és mindezekén túl, mégis Sütő András és az ő Pusztakamarása áll a kötet szellemi középpontjában. A nagy történelmi múltú és gazdag kultúrájú, bibliás erdélyi falu, amely Sütő András műveiben örök szülőfaluvá,

mindannyiunk erdélyi szülőföldjévé magasodott. A megmaradás emberi és magyar metaforájává. Erről vall szívbe markolóan Sütő András utolsó írása, Mikes Kelemen-i jai kiáltása: „Édes Néném, ne hagyj el! – pusztakamarási túlnődés anyanyelvünkről.” Csoóri Sándor laudációja a sütői emberi magatartás és életmű kulcsa lehetne, Márkus Béla a Mezőség történelmi és művészeti – irodalmi értékeinek (Kemény János, Barcsay Jenő, Wass Albert) népszerűsítéséért, a vidék zarándokhelyé válásáért emel szót.

A valóságban viszont lélekszámában és anyanyelvében is gyorsan fogyatkozó, csonkuló a pusztakamarási magyarság. Pusztulnak, vagy már elpusztították az egykori világ épületeit, szétszóródtak vagy szétszórattak családjaik, az otthonmaradtak asszimilálódnak, idomulnak a többséghez nyelvben, kultúrában, szokásokban, mentalitásban. Nincsen magyar nyelvű iskolája, óvodája, templomában is akadózik a zoltár éneklése. Ezért szállt a templomra az a bizonyos bánatmadár. Pusztakamarás: süllyedő sziget a holttengerben! Ez a jelen metaforája, amire oda kell figyelnie az öszmagyarságnak, de különösen a belső anyaország népének, a székelységnek. A további pusztulás megakadályozásának egyik esélye lenne, ha Zágónhoz, Farkaslakához hasonlóan az öszmagyarság zarándokhelyévé válna, s nemcsak a magyar-tanárok látogatnának oda hébe-hóba.

A kötet összeállítójának és szerzőinek nagy érdeme, hogy a számba vett tényszerű veszteségek ellenére az olvasót mégsem a pesszimizmus, hanem a reménység tölti el, és Sütő Andrásal együtt vallja: „mezőségi magyar élet megmentése, kiteljesítése, lelki sebeinek gyógyítása igenis lehetséges.” Többek között azzal, hogy összeállítjuk, öszszehordjuk szülőfalunk szellemi tárházát, éltető magtárát. Könyvbe mentett és világgá kiáltott dokumentumát annak, hogy „itt vagyunk, voltunk és leszünk”. Akkor az a templomra szállt bánatmadár is talán jobb kedvre derülne...

Barabás László

Olvasóival találkozott szerdán a Sapientia egyetem nagyaulájában Kovács András Ferenc és Tompa Gábor. A Transzilván pótdepresszió című kötetük bemutatóján beszélgettek múltiról és jelenről, a versek születéséről és hangulatáról.

Transzilván pótdepresszió KAF-fal és Tompa Gáborral

A Bookart Kiadónál megjelent Transzilván pótdepresszió kétbalkezes szonettkötet az 1998-ban kiadott *Depressio Transilvanyae* című kötet folytatása, versei tulajdonképpen ugyanúgy születtek: közösen írták, egy sor után az adott rímre, témára másikkal találta meg a folytatást, így „a vers önmagát fejezte be” – mondta Kovács András Ferenc. Az 1993-ban elkezdett „játékot” különböző helyszíneken, gyakori, majd egyre ritkuló találkozásai alkalmával folytatták úgy, hogy akár a beszélgetést is helyettesítette a versírás. „Bizonyos jelenségek előjöttek ezekben a sorokban” – emlékezett Kovács András Ferenc.

A két szerző megegyezett abban, hogy olykor groteszk, olykor pajzán, esetleg trágár, abszurd, szürrealista vagy játékos stílusban írták ezeket a szonetteket, hangulatuknak megfelelően. Így bizonyos fokig társadalmi szatíra műfajába tartoznak a versek, amelyeket egymásra hangoltan gondolkodva írtak egy konyhaasztalnál vagy valamelyik vendéglő, kocsmá, esetleg színház asztalánál. A mi Isten háta mögöttiségünknek, Isten hátán levőségünknek keserű szatírájaként határozta meg a műfajt Tompa Gábor.

Takács Éva

Végezetül felhívással fordul a balánbányai intézményvezető a székelyföldi intézményekhez, szervezetekhez, cégekhez, magánszemélyekhez, hogy téglajegyek vásárlásával támogassák a Mezőségi Kemény Zsigmond Szóránnyoktatási Központ felépítését!

Vállalja fel Székelyföld a belső anyaország szerepét a jelentős szóránnyprogramok megvalósításában! – zárta felhívását Mihály Csaba, a Botorka Művelődési Egyesület elnöke.